

A LITTLE ABOUT MUCH
ALBUM WITH STORIES FROM DEVETAKI PLATEAU

МАЛКО ЗА МНОГО

Албум с истории от Деветашкото плато

МАЛКО ЗА МНОГО

АЛБУМ С ИСТОРИИ ОТ ДЕВЕТАШКОТО ПЛАТО

Малко или много може да се случи за десет години? Какво са десет години за едно плато? А за едно Сдружение, наречено с име на плато?

От перспектива на космоса десет години не са никак дълъг период. И все пак за това време към Земята се насочиха неочаквано висок брой позитрони; до известна степен учените успяха да разчетат тъмната материя, съставляваща Вселената; стотици научни лаборатории работеха неуморно, за да установят, че планетата ни се е променила по невероятни начини – появили са се нови плата, други са изчезнали, стопили са се ледници и безпрецедентни бедствия са променили ландшафта завинаги.

В България – нивото на река Дунав се движеше без особени колебания; на власт бяха няколко правителства; проведоха се експерименти в различни области; подмениха се обществено-политически роли и правила; метаданните, с висока степен на абстракция, отбелязваха, че животът става все по-добър.

На Деветашкото плато се случи това, че девет села се сдружиха и си създадоха... Сдружение „Деветашко плато“. Не защото дотогава хората не дружаха или не си помагаша взаимно, а може би точно поради това, че търсеха повече общуване и единство със съседните села, те приеха присърце идеята, че най-добре ще се заявят и ползват от възможностите на новото време като си учредят, при това съвсем формално, своя организация.

Платото (някак тържествено) се свърза с глобалната мрежа Интернет и от този момент нататък животът му не си беше само негов, ами се сподели с другата част от света.

Тук започнаха да идват, да си отиват, после пак да идват много хора. Фотографи, архитекти, музиканти, обикновени и необикновени пътешественици все по-често си намираха повод и причина да дойдат и поостанат. Платото се отвори към Света и Светът се отвори към Платото. Но... тук ще си поема дъх и ще започна разказа си отначало – с надеждата, че в настоящия албум ще съберем 10 години – стъпка по стъпка, в лица и събития, в мисъл, слово и действие.

Дълго се колебаехме за името на този сборник. Албум с истории донякъде отрази намерението ни да обобщим в книга десетгодишния труд и да го представим за юбилея от създаването на Сдружение „Деветашко плато“. И все пак вместените думи и образи между кориците тук трудно биха могли да изразят целия устрем, желанието, съмненията, колебанията, упоритостта, оптимизма на хората, работили за развитието на Деветашко плато. Не е лека задачата да кажеш твърде малко за твърде много. Написаното тук е насочено към широка група от читатели – към вземащите политически решения; към организации, работещи за обществения интерес; към финансиращи институции и програми; към предприемачи и професионалисти от различни области; към младите хора; към възрастните хора; към всички и всеки, за когото примерът на Сдружение „Деветашко плато“ би послужил най-малкото за вдъхновение...

Но нека оставим историите да поведат читателите – всеки по неговия си път!

A LITTLE ABOUT MUCH

ALBUM WITH STORIES FROM DEVETAKI PLATEAU

A little or much could happen for ten years? What does a period of ten years mean for a plateau? And for an Association named after a plateau?

From the perspective of cosmos ten years are not a long time. Yet, for this time, an unexpectedly high number of positrons were directed towards the Earth; scientists, to a certain extent, have been able to read the dark matter composing the universe; hundreds of scientific laboratories worked hard to find that our planet has changed in incredible ways – new plateaus have appeared, others have disappeared, glaciers have melted, and unprecedented disasters have changed the landscape forever.

In Bulgaria – the Danube river was flowing without any significant fluctuations in its level; several governments were in power; experiments have been carried out in various fields; social and political roles and rules have been changed; metadata, with a high degree of abstraction, noted that life is getting better.

What happened *on the Devetaki Plateau* was that nine villages joined together and created... “Devetaki Plateau” Association”. Perhaps, looking for more communication and unity with neighboring villages, they embraced the idea that they would best claim and enjoy the opportunities of modern times by establishing, yet quite formally, their own organization.

The Plateau, somehow solemnly, was connected to the global Internet network and from this point onwards its life was not only its own, but shared with the other part of the world.

Many people started coming here, going away, and coming back again. Photographers, architects, musicians, ordinary and extraordinary adventurers have been increasingly finding their reasons and cause to come and stay. The Plateau opened to the world, and the world opened to the Plateau. But... here I will take a breath and start my narrative from the beginning – hoping that we will gather 10 years in this album – step by step, in faces and events, in thought, words and action.

We were hesitating about the name of this collection for quite some time. *Album with stories* somewhat reflected our intention to sum up a ten-year work in a book and to present it for the anniversary of the creation of Devetaki Plateau Association. Still, the composition between the covers of this collection, in words and images, could hardly express all the urge, desire, doubts, hesitations, stubbornness, and optimism of the people who worked for the development of Devetaki Plateau. It is not easy to say a little about much. This book is targeted at a wide group of readers – political decision makers; organizations working for the public and private interest; funding institutions and programs; professionals from different areas of development; young people; elder people – at anybody and everyone, for whom the example of Devetaki Plateau Association would serve at least for inspiration...

But let the stories lead the readers – everyone on his way!

Сдружение „Деветашко плато“ е българска неправителствена организация, основана през 2008 година, събрала енергията на местните жители, както и на всички, които обичат района и селата в него.

Това е най-кратката визитка, която всеки от около 100-те члена на Сдружение „Деветашко плато“ днес може да преповтори посвоему.

Отвъд административните деления географията на Платото се оказва решаваща в обединяването на девет села, разположени на територията му – Агато̀во, Брестово, Горско Сливово, Деветаци, Крамолин, Крушуна, Кърпина, Кърпачево и Тепава. Селата се намират на територията на 3 общини – Летница, Ловеч, Севлиево, разположени в две административни области – Ловешка и Габровска, и в два района за планиране – Северозападен и Северен Централен. А иначе селата на Деветашкото плато, колкото и да са неповторими, своеобразни и своенравни, много си приличат – в негодите, в мечтите, в споделените виждания, в общите надежди.

Както в много други истории всичко започва с любов от пръв поглед. Биха могли да се изброят поредица от причини и предпоставки, за да се създаде Сдружение „Деветашко плато“. Една от тях обаче със сигурност е тази, че един, двама или шепа хора запалват искрата. Ако трябва повече точност – то причината може да се сведе до това, че през 2000 година Ива Таралежкова, председател на Сдружението от самото му създаване, се озовава в този край, сродява се и се влюбва в него. Тук среща приятели, съмишленици и търсещи новото хора. Велислава Чилингирова, с която по това време работят заедно в София, начаса споделя ентузиазма ѝ, още повече, че родът ѝ също е от там, и двете заедно започват апостолската работа по обединяване на хората.

„Защо ни трябва сдружение?“ е въпросът, на който най-често трябва да отговарят в началото, тръгвайки из селата.

Девет села, пръснати по Деветашкото плато, в Северна Бъл-

гария, в Предбалкана. В района се намират едни от най-големите пещери и пещерни комплекси в страната. Територията на Платото е включена в Националната екологична мрежа Natura 2000. Според Закона за биологичното разнообразие и Директивата за птиците Деветашкото плато е обявено за Орнитологично важно място с обща площ 7892,91 хектара. Скалните комплекси в района са местообитание на редица видове птици и прилепи, някои от които редки и застрашени.

Девет села – сред многото запустели, безутешни села на България... По овехтелите табели, които вече не указват нищо, се разчитат спомени от отминали пътища. Малкото останали млади хора се събират в селската пивница, за да кроят планове за живот другаде. Или просто да поседят един с друг, без причина. И без посока...

„Най си обичам Платото. Тук по цяло лято ходя бос...“ – дочуто случайно някъде там.

„И най-дългият път започва с една единствена стъпка“. Вслушвайки се в завета на Лао Дзъ – за Деветашко плато първата стъпка става... „Девет стъпки за общо бъдеще“. Така е наречен проектът на „Болкан Асист“ – организацията, в която Ива и Велислава работят тогава, и от която са почерпили опита си. Някъде между тези девет стъпки, през 2007 година те провеждат **Конференция на бъдещето** – модерен подход за стратегическо планиране, който успешно се прилага в Швейцария и страни от Западна Европа, но е все още слабо познат у нас. В Конференцията вземат участие повече от сто души – жители на селата от Деветашкото плато, представители на местните власти от Общините Летница, Ловеч и Севлиево, външни експерти и наблюдатели, журналисти.

Правила за работа:

- **Ние говорим преди всичко като представители на селата от Деветашко плато;**

Devetaki Plateau Association is a Bulgarian non-governmental organization founded in 2008, gathering the energy of local people and many others who love the Devetaki Plateau.

This is the shortest business card each of the hundred members of Devetaki Plateau Association today can reiterate by heart.

Beyond the administrative divisions, the geography of the Plateau occurs decisive in the unification of nine villages located on its territory – Agatovo, Brestovo, Gorsko Slivovo, Devetaki, Kramolin, Krushuna, Kakrina, Karpachevo and Tepava. The villages are located in three municipalities – Letnitsa, Lovech, and Sevlievo, belonging to two different planning regions – Northwest and North Central Bulgaria. Otherwise, the villages of Devetaki Plateau, be they unique, peculiar and exceptional, are very similar – in their dreams, in adversity, in shared visions, in common hopes.

As in many other stories, it all begins with love at first sight. There could be a series of reasons and prerequisites for establishing the Devetaki Plateau Association. One of them, however, is that one, two or a handful of people ignite the spark. Should we be more accurate, the reason can be that in 2000 Iva Taralezhkova, one of the establishers of the association, finds herself in this region and falls in love with the plateau. Here she meets friends, adherents, and people seeking for the new. Velislava Chilingirova, with whom Iva works together in Sofia at that time, shares her enthusiasm, moreover that her family is also from there, and together they begin the apostolic work of associating people.

“Why do we need an association?” – the question they most often need to answer when meeting the people in the villages.

Nine villages, scattered on the Devetaki Plateau, in northern Bulgaria, in the Fore Balkan. Some of the largest caves and cave complexes in the country are situated here. The territory of the Plateau is included in the Natura 2000 National Ecological Network. According to the Biodiversity Act and the Birds Directive, Devetaki Plateau has been announced as an Important Bird Area with a total area of 7892.91 hectares. The rock complexes in the area are the habitat of a number of bird species, some of which are rare and endangered.

Nine villages – some of the many – deserted, desolated villages of Bulgaria... There are reminders of past roads on the rusty signs that no longer indicate anything. The few remaining young people gather in the village tavern to make plans for living elsewhere. Or just to sit with each other for no reason. And with no direction...

- Изслушваме се внимателно един друг и не се прекъсваме;
- Когато говорим, се придържаме стриктно към темата и се стремим да бъдем кратки и ясни;
- Ценим и уважаваме всички участници;
- Всички мнения са валидни;
- Търсим общите неща;
- Различията/проблемите се приемат сериозно, проучват се и се разбират – но не се разработват!;
- **ЗАБАВЛЯВАМЕ СЕ!**

В резултат от Конференцията се дават отговори на много въпроси, придава се форма на неясни дотогава идеи, извеждат се препоръки към отговорни инстанции, очертават се тенденции и насоки за развитие.

От една страна, идеите се оформят в поводи за по-нататъшни действия и конкретни проекти. От друга страна пък, те дават ясни отговори на въпроса „Защо ни трябва сдружение?“. И категорично преодоляват първоначалния скептицизъм на хората, че „няма какво да се случи“ и „нищо не може да се промени“.

Една от работните задачи на участниците по групи е да... помечаят. Годината, която трябва да си представят, е 2013. Участниците разпалено фантазират, описвайки забележителностите и очарованието на своите села в бъдещето, въобразявайки си „невероятни“ за тогава неща като:

- *Екопътеки между всичките села;*
- *Туристи влизат с лодки в пещерите;*
- *Няма пожари в горите;*
- ...;
- *Осигурен поминък на населението – местно производство;*
- *Изградена инфраструктура във всички села от Деветашкото плато;*
- *Обновени културни паметници, църкви, хосписи;*
- *Възстановено селско стопанство и Деветашко вино;*
- ...;

- *Има хотели за туристите и ресторант;*
- *Имаме наша организация;*
- *Конференцията на бъдещето в същия състав, но и с внуци и правнуци;*
- ...;
- *Събор на селата от Деветашкото плато;*
- *Екоземеделие – пчели, гъби, билки;*
- *Отглеждаме трюфели;*
- *Развиваме селски туризъм;*
- *Обучение и курсове по разни дисциплини;*
- ...;
- *Дай Боже всичко да стане реалност;*
- ...

Фантазията е ситуация, която си е въобразена от индивид или група и която не отговаря на реалността, но изразява някакви желаниа или цели на нейния създател. Фантазията обикновено включва ситуации, които са невъзможни или много малко вероятни.

Източник: Интернет – Уикипедия

За да не се притесняват от многото фантазии, хората се организират в работни групи и се захващат за работа по конкретни (малки) проекти, за които се осигурява финансиране от Балканския тръст за демокрация и общините Летница, Ловеч и Севлиево.

По съвсем естествен път идва създаването на „наша местна организация“. На 28.02.2008 година се провежда Учредителното събрание на сдружение „Деветашко плато“. На него представители на селата Агато̀во, Брестово, Горско Сливово, Деветаци, Крамолин, Крушуна, Къкринa, Кърпачево и Тепава вземат решение за учредяване на сдружението и за неговото регистриране в обществена полза. В състава на учредителите влизат 56 редовни и 13 асоциирани (ученици и студенти) членове.

“I love my Plateau. Here I walk barefoot the whole summer...” – overheard somewhere there.

“The longest journey starts with a single step“. Listening to Lao Tzu’s covenant, the first step of Devetaki Plateau becomes... “Nine Steps towards a Common Future.“ This is the title of a Balkan Assist project, an organization working in the sphere of local and regional development and good governance, where Iva and Velislava work at that time. Somewhere between these nine steps, in 2007, they held a Future Search Conference is held – a modern strategic planning approach successfully implemented in Switzerland and Western European countries but still poorly known in our country. More than one hundred people participate in the conference – residents of the villages of Devetaki Plateau, representatives of local authorities from the Municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo, external experts and observers, journalists.

Work rules:

- *We speak above all as representatives of the villages of the Devetaki Plateau*
- *We listen carefully to each other and do not interrupt*
- *When we speak, we stick strictly to the topic and strive to be brief and clear*
- *We appreciate and respect all participants*
- *All opinions are valid*
- *We search for the common ideas and solutions*
- *Differences are taken seriously, explored and understood – but not developed!*
- *WE HAVE FUN!*

As a result of the Conference, answers are given to many questions; ideas unclear until then are put forward, recommendations are issued to responsible authorities, trends and development objectives are outlined. On the one hand, ideas form the ground for further action and concrete projects. On the other hand, they give clear answers to the question “Why do we need an association?“. And they definitely overcome the initial skepticism of people that “nothing will happen“ and “nothing can be changed“.

One of the working tasks of the participants is to... dream. The year they are supposed to visualize is 2013. The participants are vigorously dreaming, describing the sights and charm of their villages in the future, picturing “incredible“ things like:

- *Eco paths between the villages*
- *Tourists come with boats in the caves*
- *There are no fires in the forests*
- ...
- *Business opportunities provided for the population*
- *Infrastructure built in all villages on Devetaki Plateau*

По-нататък в резултат на проекта се изграждат екопътеките „Болярската крепост“ в Крамолин, „Крушуна – Кърпачево – през очите на историята и времето“ и подновената пътека до Деветашката пещера. Променя се обликът и на местността край пещерата Гарваница до село Горско Сливово с множество беседки и места за почивка, и на местността „Белото камъне“ край Агатово, където ремонтираната стара чешма става повод за разходки и пикници. Облагородени са множество погледни места за наблюдение на птици и природни забележителности.

Фантазиите, които хората от деветте села споделят на Конференцията на бъдещето през 2007 г., стават основа на стратегически **План за устойчиво развитие на Деветашкото плато за периода 2007–2013 година** с няколко цели: *Подобряване на средата за живот в населените места; Развитие на природосъобразно селско и горско стопанство; Развитие на туристически услуги и продукти; Устойчиво използване на природните ресурси и защита на околната среда; Развитие на услугите и инфраструктурата.*

Планът за устойчиво развитие очертава потенциалните възможности за разработване и финансиране на проекти, както и възможните ползватели и партньори. Най-ценното обаче е това, че за пръв път наглед пръснатите по платото села, принадлежащи на три различни общини и два планови района, се разглеждат като **обща територия** и се обхващат от **единна стратегия за развитие**.

Планът задава и насоките за дейността на новоучреденото Сдружение.

Вече почти никой от жителите на Деветашко плато не смее да си зададе въпроса „Защо ни трябва Сдружение?“

Намира се обаче един..., не – двама са, които първи се сещат да попитат: „Защо пък да си нямаме и Интернет?“

Бай Илия от село Кърпачево тогава е на 88, а Бай Гичо – на 82 години. Все по-редки са връзките им с децата и внуците, които от години живеят в чужбина. Трудно им е да общуват дори със съселяните, защото телефонните комуникации не са добри, а

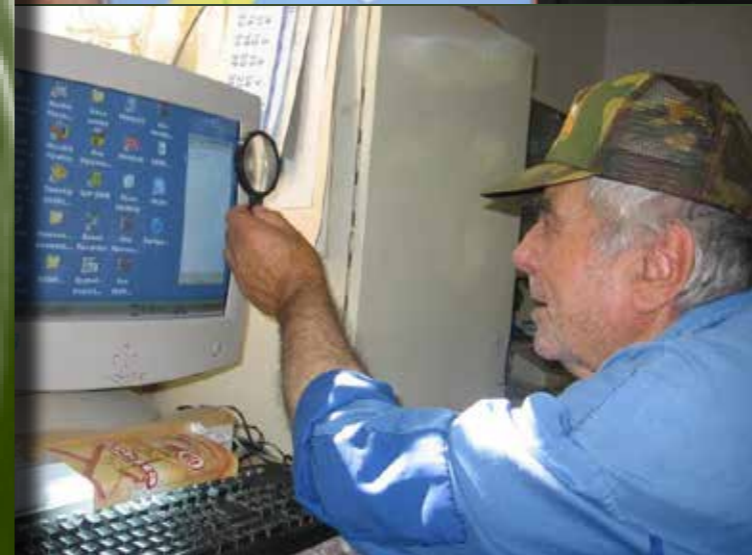
тях ги мъчат я сърцето, я краката, а и „какво ли има да си казвам с тукашните – само старци сме останали“, та почти не излизат от къщи.

От технологична гледна точка решението е просто. С финансиране от *Норвежката програма* Сдружението осигурява високоскоростен интернет в селата на Платото, провежда за местните хора обучения по базисни умения за работа с компютър и... бай Илия и бай Гичо от Кърпачево вече могат да общуват дори с останалия свят. Всеки ден. И тъй - до края на дните си... Светла им памет!

И така – стъпка по стъпка, година след година идва ред на идеи, проекти, обсъждане, нови идеи, поводи за гордост, съжаление, нови надежди, вдъхновение. Сдружението дава начало на събития, които предизвикват такъв интерес, че неусетно се превръщат в традиционни ежегодни празници. И някак си и останалата част на света чува за Платото и за никого вече не е странно, че страници оттам се озовават тук.

Благодарение на опита и контактите на своите членове Сдружение „Деветашко плато“ бързо намира партньори в над 10 европейски страни. Британската организация Грампус и нейният директор Мартин Кларк вижда потенциала на Сдружението и също се влюбва в Деветашкото плато. През годините членове на организацията от всички възрасти участват в съвместни международни инициативи и „виждат свят“. А и светът ги вижда. Те намират колеги, партньори и дори приятели от Великобритания, Норвегия, Швейцария, Естония, Англия, Кипър, Румъния, Исландия, Ирландия, Германия, Италия и Словакия. С тях обменят фантазии и рецепти за селска кухня, за селски атракции – традиционни и модерни, за зелени и живи села. От своя страна, всяка година Сдружение „Деветашко плато“ посреща групи от Великобритания с експерти и обучители от сферите на културата и опазване на културно-историческото наследство, природни паркове, биоразнообразие, горски специалисти, археология. Чуждестранните партньори откриват красотата на България и района, вкуса на българската храна и вино, звуците на нашенските песни... и стават приятели на Платото. Всяко лято местните хора учат студенти от цяла Европа на български

- *Renewed cultural monuments, churches, hospices*
- *Restored Agriculture and Devetaki Wine*
- ...
- *There are hotels for tourists and a restaurant*
- *We have our own organization*
- *Future Search Conference with the same participation, but also with grandchildren and great grandchildren*
- ...
- *Festival of the villages of Devetaki Plateau*
- *Organic farming – bees, mushrooms, herbs*
- *We develop rural tourism*
- *Training and courses in various disciplines*
- *God help us everything happen in reality*
- ...

Fantasy is a situation that is imagined by an individual or a group and which does not correspond to reality but expresses any desires or aims of its creator. Fantasy usually involves situations that are impossible or very unlikely to happen.

Source: Internet – Wikipedia

In order not to worry about the many fantasies, people organize themselves in working groups and start elaborating particular (small) projects that are funded by the Balkan Trust for Democracy and the municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo. Naturally comes the idea for establishment of “our local organization”. Representatives of the villages of Agatovo, Brestovo, Gorsko Slivovo, Devetaki, Kramolin, Krushuna, Kakrina, Karpachevo and Tepava decide to register a public-benefit association. The Constituent Assembly of Devetaki Plateau Association is held on 28.02.2008. The founders include 56 regular and 13 associate (pupils and students) members.

Furthermore, as a result of the project, the eco-paths are constructed: “Bolyar fortress” in Kramolin, “Krushuna – Karpachevo – through the eyes of history and time” as well as the renewed trail to the Devetaki cave. The area around Garvanitza Cave near the village of Gorsko Slivovo changes its appearance with numerous arbors and resting places, the Beloto Kamene area near the village of Agatovo, is renewed, where the renovated old fountain becomes a reason for walks and picnics. Many bird-watching sites and natural landmarks are upgraded.

The fantasies the people of the nine villages share at the Future Search Conference in 2007 form the basis of a **Strategic Sustainable Development Plan of Devetaki Plateau for the period 2007 – 2013**

занаяти, история и фолклор. И не се притесняват „да не се изложат пред чужденците“.

През 2014 година екип на Център „Иновации и развитие“ към Икономически университет Варна съвместно със студенти от 2 курс, специалност „Маркетинг“ разработват **Маркетингова концепция за налагане на бранд „Деветашко плато“ в България.**

„По отношение на местоположението и физикогеографските характеристики изводите от анализа са изцяло позитивни. Деветашкото плато е с изключително добра локация и чудесни физикогеографски дадености, които притежават неизползван потенциал за дългосрочно устойчиво развитие. Същото се отнася и за природните ресурси. Разработеният през 2007 година доклад за биоразнообразието на Деветашкото плато и насоки за устойчиво използване на природните ресурси в района от Българска Фондация „Биоразнообразие“ е изключително прецизен, детайлен и обоснован с данни от реализирани теренни проучвания на база на трансектния (маршрутния – б.р.) подход. Резултатите от този доклад предлагаме да бъдат използвани като основа за разработване на продуктово-комуникационните предложения към пазарния сегмент „Професионалисти“, както и като ключови отправни точки при разработване на партньорската мрежа на Сдружение „Деветашко плато“... се казва в Концепцията.

И ако само добрите намерения не могат да се превърнат в бранд, то Патентното ведомство вече регистрира марка на местните услуги и производство, която да превърне района в разпознаваем и търсен. И, разбира се, марката „Деветашко плато“ с гордост ще носи еленчето от с. Агатово, превърнало се в емблема на Сдружението.

„Перспективите за икономическото развитие на района донякъде влизат в противоречие със стремежа за запазване на природните ресурси. Това предполага развитието на района да се осъществява въз основа на балансиран дългосрочен план, разработен с участието на всички стейкхолдъри и съгласуван с общинските планове за развитие“... пише още в Маркетинговата концепция.

„Стейкхолдърите“, в лицето на местните хора от Деветашкото плато, вече добре познават начините, по които да изработват съвместни становища. **Форуми** за обсъждане на общи проблеми и търсене на решенията им са се превърнали в нещо, което те добре познават и смятат едва ли не за най-естествения начин за водене на разговори на село.

През юни и септември 2013 година група известни фотографи участват във **фотографски пленер ФотоОко** на Деветашкото плато. В резултат е създадена **пътуващата изложба „Де е Деветашко?“**, която в следващите години гостува с успех в Русе, Велико Търново, Варна, Габрово, Пловдив, Троян и София.

След представянето на Деветашко плато в снимки и текст из страната тук все по-често започват да си устройват срещи фотографи и артисти с различни интереси.

Ако имате няколко дни, в които искате да бродите и опознавате България:

Чували ли сте за Деветашко плато? А били ли сте там? Е, значи знаете, че то се намира през девет планини в десета, през девет реки в десета, през девет езера в десето, през девет села... и сте точно там. Оглеждате се, поотупвате прахта, забърсвате визьора, настройвате фокуса и поемате – към водопадите, пещерите, ливадите, скалните орли, странните хора, села... Е-е-е, не всичко наведнъж. Добре е да го вкусите бавно, на хапки, да усетите аромата му, да доловите тайнствените звуци, да надникнете в легендите му. Или просто да направите едни от най-хубавите си снимки до сега.

И тъй като хората от Деветашкото плато продължават да упорстват в превръщането на фантазиите си в реалност, през 2014 година Сдружението провежда следваща Конференция на бъдещето.

- **Сънувай бъдещето;**
- **Открий отново за първи път;**
- **Релаксирай свежо и вкусно;**

with several objectives: Improve the living environment in the settlements; Develop environmentally friendly agriculture and forestry; Develop tourist services and products; Sustainable use of natural resources and environmental protection.

The Sustainable Development Plan outlines potential opportunities for project development and funding as well as potential beneficiaries and partners. What is most valuable, however, is that, for the first time, the villages scattered over the plateau, belonging to three different municipalities and two planning regions, are regarded as a **common territory** and are considered by a **mutual development strategy**.

The plan also sets out the guidelines for the activity of the newly established Association.

None of the residents of Devetaki Plateau dare to ask themselves “Why do we need an association?” any longer.

There is one, actually, two persons, who ask something else: “Why don’t we have the Internet here, too?”

Bay Iliya from Karpachevo is 88 years old and Bay Gicho – 82 years old at that time. Their relationships with children and grandchildren living abroad for years become rarer. It is difficult to communicate even with the villagers because the telephone communications are not good, and they have pains in the heart, in the legs, and “what do I have to talk about with the people here, only old fellows are left”, so they almost do not leave their houses.

From a technological point of view, the solution is simple. With funding from the Norway Grants program, the Devetaki Plateau Association provides high-speed Internet in the villages of the Plateau, organises a training on basic computer skills for the local people and... Bay Iliya and Bay Gicho from Karpachevo can now communicate with the other part of the world. Every day. Until the end of their days. May their souls rest in peace!

So, step by step, year after year, one by one come ideas, projects, discussions, new ideas, reasons for pride, regrets, new hopes, inspiration. The Association gives rise to events so exciting that they evolve into traditional annual holidays. And, somehow, the other part of the world hears about the Plateau, and it is no strange for anyone anymore that strangers appear on the scene here.

Thanks to the experience and contacts of its members, Devetaki Plateau

– Спомни си бъдещето;

– ...

Участниците правят преглед на минали събития, на ключови моменти от развитието на организацията, анализират основните промени, споделят поводи за гордост и съжаление и пак – започват да мечтаят заедно. Този път „отиват“ в 2020 година и това, което провиждат, е:

– Работещи млади хора;

– Биопроизводство;

– Телевизия „Деветашко плато нюз“;

– Междупланетно летище „Деветашко плато лоукъл“;

– Села, изпълнени с оживление, песни и смях;

– ...

И отново – екип от експерти анализира ресурсите и възможностите за развитие на платото, преглежда областните и общински планови документи, отчетите за дейността на Сдружението, провежда, разбира се, аналитичен обзор на фантазиите на местните хора и изработва нова **Стратегия за развитие на Деветашкото плато 2015 - 2020 година.**

В общо споделената перспектива **Деветашкото плато е привлекателно място за живеене, работа и почивка, предлагащо условия за природосъобразен живот и екотуризъм; утвърдена марка и символ на висококачествени продукти и услуги.**

Според Стратегията това е „*хоризонтът, който вдъхновява и става възможен чрез активното участие и партньорство между местни власти, неправителствени организации, частен бизнес и местна общност, които осъзнават своята принадлежност към Деветашкото плато и споделят общи ценности и стремежи.*“

По пътя към този хоризонт Деветашко плато, в лицето на своето Сдружение, си поставя целите, определящи следващите стъпки (част от онези, стоте):

Цел 1. Развитие на интегрирани туристически продукти, обединяващи природни, културни, исторически забележителности;

Цел 2. Насърчаване на местното предприемачество;

Цел 3 : Развитие и поддържане на модерна инфраструктура;

Цел 4 : Развитие на човешкия потенциал и насърчаване на активна местна общност;

Цел 5 : Популяризиране на Деветашкото плато като атрактивен район за живот, бизнес и туризъм (маркетинг и реклама);

Цел 6 : Съхраняване и развитие на културните ценности.

Една от най-тежките болки на селата в България е, че „младите си отиват“. Затова младите са винаги във фокуса на работа на Сдружението. През 2014 година, след кратко обучително посещение на Дарън Баркър и група британски строителни специалисти, започва едно трайно приятелство на Деветашкото плато с Тръста за консервация Грейт Ярмут в Обединеното кралство, със студенти и преподаватели по архитектура от УАСГ, София, и с Великотърновския университет. Шарена група, заредена с много енергия, опит и... любов. И бъдещите архитекти, и художници се влюбват от пръв поглед в селата и хората на Платото, но най-вече – в неговите къщи. Те обследват, чертаят, рисуват и също стават част от общността на фантазиращите. Уменията на преподавателите и младежката смелост гради една нова визия за българското село – модерно в своята историческа и архитектурна самобитност. От разказите на местните научават за варовика и ворта, за кирпича като естествен изолатор; влияят историите от Платото в нови, модерни проекти и помагат за опазването на архитектурни традиции и на ценните, почти забравени техники. И в селата ехтят техните гласове и смях. А в университетите в София и Велико Търново, дори и в далечна Великобритания, се говори за Кърпачево, Агато̀во, Деветаци...

Има една приказка, в която се разказва за Мохамед и планината. Май всички сме я чували. В нашата приказка планината не отива при Мохамед, обаче Деветашко плато тръгва из България да „**споделя рецепти за модерно селско развитие**“. Чули за Платото, инициативни хора от други краища на Бъл-

Association quickly finds partners from over 10 European countries. The British organization Grampus Heritage and Training and its director Martin Clark see the potential of the Association and also fall in love with Devetaki Plateau. Over the years, members of the organization of all ages have been involved in joint international initiatives and are able to “see the world”. And the world sees them. They find colleagues, partners and even friends from Great Britain, Norway, Switzerland, Estonia, England, Cyprus, Romania, Iceland, Ireland, Germany, Italy and Slovakia. Together they exchange fantasies and recipes for rural cuisine, for rural attractions – traditional and modern, for green and living villages. In addition, each year Devetaki Plateau Association welcome groups from Great Britain with experts and trainers in the fields of culture and conservation of cultural and historical heritage, natural parks, biodiversity, forest specialists, and archeology. The foreign partners discover the beauty of Bulgaria and the region, the taste of Bulgarian food and wine, the sounds of our songs, and they become friends of the Plateau. Every summer, local people teach students from all over Europe in Bulgarian crafts, history and folklore. And don't worry about “making themselves ridiculous in the eyes of foreigners”.

In 2014, students in **Marketing from Varna University of Economics, develop a Marketing concept for the Devetaki Plateau branding in Bulgaria.**

“With regard to location and physiographic features, the conclusions of the analysis are entirely positive. Devetaki Plateau has an exceptionally good location and wonderful physiographic features that have untapped potential for long-term sustainable development. The same applies to natural resources. The report from 2007 on the biodiversity of Devetaki plateau and guidelines for sustainable use of natural resources in the region by the Bulgarian Foundation “Biodiversity” is extremely precise, detailed and substantiated with data from field studies carried out. We suggest the results of this report to be used as a basis for developing product and communication offers to the market segment “Professionals”, and as a key starting point in developing the partnership network of the Association...” says the Concept.

And while good intentions are not enough for a brand, the Association has already registered at the Patent Office a brand of local services and production to make the region recognizable. And of course, the Devetaki Plateau brand will be proud to carry **the Dear from Agatovo**, which has become an emblem of the Association.

“The prospects for the economic development of the area are somewhat contradictory to the preservation of natural resources. This implies that the development of the region should be based on a balanced long-term plan, developed with the participation of all stakeholders and in line with the municipal development plans”, the Marketing Concept writes.

The “Stakeholders”, in the face of the local people, are already familiar with formats in which they can draw up joint opinions. **Community forums** to discuss common problems and search for their solutions have become

гария се свързват със Сдружението и искат да изучат модела. След няколко срещи и обучения на местни лидери с помощта на екипа на организацията и с неоченимата подкрепа на фондация „Америка за България“ вече и в други райони на страната се провеждат добре познатите ни Конференции на бъдещето. И хората от още над 50 села започват да... мечтаят. След това експерти на Сдружението изработват стратегии за местно развитие, набелязват се общи цели, поставя се началото на нови проекти и дейности. „Заразени“ с ентузиазъм три млади организации тръгват по нелесния път на Сдружение „Деветашко плато“ – „Асоциация за европейско развитие на българското село“, Сдружение „Зелениград“ и Сдружение „Долината на Перперек“. И те, по примера на Платото, търсят партньорството и подкрепата на общините – Благоевград, Велики Преслав и Кърджали. И ги получават. Защото, когато си помагаш сам, и други са готови да ти помогнат.

...и заповядайте на лютеница!

Съборът на Платото, видно от името, събира хората. Идват от близо и далече, че и от още по-далече. Дори да имам някакво понятие колко мегабита в секунда е скоростта на пренос на данни през даден комуникационен канал, дори да мога да си представя, че за миг информацията стига от единия до другия край на света, нямах никаква представа как се е озовал Аксел Нилсон от Швеция на Събора на Деветашкото плато.

Във всеобщата гюрултия на празника между пушеците от скарите с кебапчета изникна образът на дългокос, рус млад мъж. Втренчените му сини очи търсеха нови и нови фокуси на внимание. С детински интерес наблюдаваше гъдулките. Писькът на гайдата сякаш го върна в някакъв спомен, а шареното друсане на хорото искрено го развеселяваше. Някак си усетихме, че се наблюдаваме един друг и той се приближи.

- *Здрасти! Кога ще свирят лютеница? – попита.*
- *Тя се яде, не се свири. – поверително му отвърнах аз, сякаш за да направя диалога още по-смахнат.*
- *Аха..., окей. Аз съм Аксел, приятно ми е.*

Разговорът потръгна в същия този леко сюрреалистичен стил, в който и започна. Заговорихме се, по-скоро се надпявахме с кларинета и между две бири имахме почти пълен кросоувър на пространство и време. Оказа се, че Аксел е от Швеция, учил е музика, пътува от месеци из Европа, открива места, за които чува случайно, разбира се – нищо не знае за тях, но с нещо го привличат и така... озовал се тук. Докато странствал из Родопите и други краища на България, се срещнал с много хора, понаучил български думи, попил по малко от нравите тук. Сред наученото, много ясно, беше „наздраве“, похвали се и с „ракия“, „мекица“, но най-горд се оказа с думата „такова“. Казали му, че дори нищо да не знае на български, с „такова“ все ще се разбере някак си. Ставало и за глагол, и за съществително, и за други части на речта... Е, не задълбахме в лингвистични теми, но бях напълно съгласна, че у нас, в България, „таковаме“ всичко.

- *Кажете сега за лютеницата – полюбопитствах аз.*
- *Дълбоко ме вълнува неравноделния ритъм в музиката. Експериментирам в стилове от различен фолклор. В българската лютеница има нещо, което го няма никъде другаде. Някой ми каза за този събор и понеже не бях пътувал из северната част на България, реших да дойда.*
- *Ясно. Търсиш РЪЧЕНИЦА, Аксел.*

И той опита да повтори. Думата се завихри някъде между шведски, санскрит, индоевропейски езикови гнезда и се спря в най-чаровното произношение на „ръченица“, което някога бях чувала. Имаше ритъм 7/8 с тривременна група на третия дял.

По-късно, много след събора попаднах на избледнял вече рекламен афиш на „Девет песни от извора“. Там, наред с дългия поокъсан списък на участниците във веселата програма, все още можеше да се прочете „... и заповядайте на... лютеница!“

За Джаза... или най-щурата идея на Платото

Сцена на открита поляна, небето – обляно в пурпур, публиката – притихнала в ложите от бали сено, щурци и жужене на лятна селска привечер...

something they almost believe to be the most natural way to make discussions in the village.

In June and September 2013, a group of well-known photographers take part in a **Photo Plein Air PhOtOkO** on the Devetaki plateau. As a result of the plein air, the **traveling exhibition “Where is Devetashko?”** is established, which in the following years is successful in the towns of Rousse, Veliko Tarnovo, Varna, Gabrovo, Plovdiv, Troyan and Sofia. After the presentation of Devetaki Plateau in pictures and text across the country, photographers and artists with different interests start coming here more often.

If you have several days to wander and explore Bulgaria: Have you heard of Devetaki Plateau? And have you been there? Well, you know that it is beyond nine mountains – in the tenth, beyond nine rivers – in the tenth, beyond nine lakes – in the tenth, through nine villages... and you are right there. Look around, pat the dust, wipe the viewfinder, adjust the focus, and take it to the waterfalls, caves, meadows, rock eagles, strange people, villages... Eee, not all at once. It is good to taste it slowly, in bites, to feel its smell, to feel the mysterious sounds, to look into its legends. Or just do some of your best shots.

And since people from Devetaki Plateau continue to persist in turning their fantasies into reality, in 2014 the Association holds another Future Search Conference.

- *Dream the future*
- *Find out again for the first time*
- *Relax fresh and tasty*
- *Remember the future*
- ...

Participants review past events, key milestones in the organization's development, analyze major changes, share prides and regret and again – dream on together. This time they “visit” year 2020 and what they picture is:

- *Working young people*
- *Organic production*
- *Devetaki Plateau News Television*
- *Devetaki Plateau Local International Airport*
- *Villages full of joy, songs and laughter*
- *Various tourist packages to offer*

A team of experts analyzes the resources and possibilities for the development of the plateau, examines the local and regional planning

Тромпет, саксофон, банджо „извират“ от недрата на пещера Гарваница. Рагтайм, суинг, боса нова... ALL THAT JAZZ... се сливат с писъка на ястреба. Музиката сякаш винаги е била там – прониква от карста, стича се по ручея, полюшва тревата... Джазът е свободата да импровизираш. За него защо да се пише... Джазът се живее. Като свободата...

Какво ще бъде, ако на село останат само... плашилата?

Третото издание на джаз събитието е съпътствано от първия „Плашило фест“. На оградата над пещерата Гарваница са облепени десетки плашила, изработени от студентите от по-предишната история. Тяхното мълчаливо послание е в защита на българското село: нужни са усилия, креативни идеи и много любов, за да не останат селата ни населени само от плашила. Това обаче е още една от многото шури идеи, които се раждат в главите на хората от Сдружението и техните приятели. И привличат още хора – последователи, гости, туристи, млади и стари. За да има живот в селата...

Да си спомним бъдещето

Всички тези истории, фантазии, проекти, събития, форуми и дори конференции водят до там, че Деветашкото плато заживява. Ако си припомним 2007 година с тогавашните мечти на хората за бъдещето и ги поставим на картата на Платото днес ще видим, че и „туристи влизат с лодки в пещерите“, и „Фолклорен събор“ е вече тук, и по „екопътеки“ вървим, имаме „обучение и курсове по разни дисциплини“, и „селски туризъм“ развиваме в няколко приветливи къщи за гости, и дори... „Имаме наша организация“.

Ако енергията, очарованията и разочарованията, паданията и ставанията, възторгът и смелостта да променяш могат да се изразят в цифри и графики, те пак биха пропуснали нещо, което са вложили хората от екипа и Управителния съвет на Сдружение Деветашко плато – **Ива Таралежкова, Велислава Чилин-**

гирова, Валентин Василев, Красимир Джонев, Николай Тодоров, Соня Хорозова, Румен Ралчев, Иваничка Станчева, Наташка Ралчева, Радинка Тотева, десетките членове и техните съмишленици от **Общините Летница, Ловеч, Севлиево,** техните **партньори** – организации, предприемачи, експерти, професионалисти и учаци, **местните хора, приятелите.**

Малко или много са десет години, за да се случат промени в една част от България, в която десетина селца живеят на едно плато?

Донякъде промяната би могла да се изобрази в схеми, таблици, графики като тези, които представяме по-долу.

А иначе – за да направя дългата история кратка: Деветашко плато на вид си е същото. Дивият божур тихо цъфти. Пещерите таят времето. Чучулигата прелита косо над житото. Водопадите си пеят легендите...

Само хората от деветте села са станали някак по-разговорливи, по-усмихнати, по-човечни. И може би им е все едно дали ще имат телевизия „Деветашко плато нюз“ или междупланетно летище. Но такива истории ги променят по малко. Променят по малко и нас...

documents, the activity reports of the Association, conducts, of course, an analytical overview of the fantasies of the local people, and elaborates a new **Strategy for development of the Devetaki plateau 2015 – 2020.** In a shared perspective, **the Devetaki Plateau is an attractive place to live, work and relax, offering conditions for nature-friendly living and ecotourism; an established brand and a symbol of high quality products and services.**

According to the Strategy, this is the *“horizon that inspires and becomes possible through the active participation and partnership between local authorities, non-governmental organizations, private businesses and the local community who are aware of their belonging to Devetaki Plateau region and share common values and aspirations.”*

On the way to this horizon Devetaki Plateau, in the face of its Association, sets the goals that define the next steps (part of those hundred steps of the longest journey).

Objective 1. Develop integrated tourism products uniting natural, cultural, historical landmarks

Objective 2. Encourage local entrepreneurship

Objective 3: Develop and maintain modern infrastructure

Objective 4: Develop human potential and promoting an active local community

Objective 5: Promote Devetaki Plateau as an attractive region for life, business and tourism (marketing and advertising)

Objective 6: Preserve and develop cultural values

One of the most severe pains in the Bulgarian villages is that “the young leave”. That is why the youth are always in the focus of the Association’s work. In 2014, after a training visit of Darren Barker and a group of British construction specialists, starts a lasting friendship uniting Devetaki Plateau Association, the UK based Great Yarmouth Conservation Trust, architects and students from Sofia and Veliko Tarnovo Universities. A colorful group full of energy, experience and passion. Future architects and artists also fall in love at first sight with the villages and people of the Plateau, but most of all – with its houses. They explore, draw, paint and also become part of the fantasy community. Teacher skills and youthful courage build a new vision for the Bulgarian village – modern in its historical and architectural uniqueness. From the stories of local people, they learn about limestone and lime, about the brickwork as a natural insulator; they combine the Plateau stories into new, modern projects and help preserve architectural traditions and valuable, almost forgotten techniques. And their voices and laughter echo in the villages. And in the universities in Sofia and Veliko Tarnovo, even in distant Britain people talk about Karpachevo, Agatovo, Devetaki...

There is a fairy tale about Mohammed and the mountain. I think we have all heard it. In our story, the mountain does not go to Mohammed, but Devetaki Plateau starts a journey through Bulgaria to **“share recipes for modern rural development”**. Having heard of the Plateau, initiative people from other parts of the country get in touch with the Association and declare they want to study the model. After several meetings and trainings of local leaders, helped by the Association’s team and provided the invaluable support of the America for Bulgaria Foundation, another round of the well-known Future Search Conferences is held in other parts of the country. And people from over 50 villages start to... dream. Afterwards, the experts of the Association elaborate strategies for local development, set common goals, start new projects and activities. Filled with enthusiasm, three young organizations set off on the bumpy path of the Devetaki Plateau – the Association for European Development of the Bulgarian Village, the Zelenigrad Association and the Valley of Perperec. They, like the Plateau, are looking for the partnership and support of the Municipalities – Blagoevgrad, Veliki Preslav and Kardzhali. And they get it. Because when you help yourself, others are ready to help you.

...and welcome to Lutenitsa!

The Folklore festival of the Plateau gathers many people. They come from near and far, and from farther indeed. Even if I have some idea of how much megabits per second the speed of data transfer across a communication channel is, even if I can imagine that the information reaches from one end of the world to the other just for a moment, I had no idea how Axel Nilsson from Sweden appeared at the Fest of the Devetaki Plateau.

In the general noise of the feast, the image of a long-haired, blond young man emerged through the smoke of barbeque grills. His staring blue eyes were seeking new focus of attention. He watched the fiddles with childish interest. The squeal of the bagpipe seemed to bring him back to some memory, and the colorful shaking of the horo dance was making him openly joyful. Somehow we felt that we were watching each other and he got closer.

– Hello! When will they play Lutenitsa? – he asked.

– It is for eating and not for playing. – I confidentially replied, as if to make the dialogue even more awkward.

– Aha..., Okay. I am Axel, nice to meet you.

The conversation went into the same, slightly surreal, style in which it began. We talked, better say we were shouting louder than the clarinets, and between two beers we had an almost full crossover of space and time. It turned out that Axel from Sweden had studied music, had been traveling for months in Europe discovering places about he heard of accidentally, something attracted him and so... here he was. As he wandered through the Rhodopes and other parts of Bulgaria, he met many people, he

learned Bulgarian words, he soaked some of the tempers there. Among the learned, surely, was “nazdrave” (cheers); he was proud also with “rakiya” (brandy), “mekitsa” (traditional Bulgarian dish made of kneaded dough), but most delighted he was with the word “takova” (such). They told him that even if he did not know anything in Bulgarian, “suchlike” would still be somehow understood. It was also used as a verb, a noun, and other parts of speech... Well, we did not get involved in linguistic topics, but I totally agreed that in Bulgaria, we “takova-me” everything.

- Now tell me about the Lutenitsa, I was curious to ask.
- Well, I'm deeply excited about the uneven rhythm in music. I love experimenting in styles of different folklore. There is something in Bulgarian Lutenitsa, which couldn't be found anywhere else. Someone told me about this festival, and since I had not traveled through the northern part of Bulgaria, I decided to come.
- Certainly! You're looking for RUCHENITSA**, Axel.

And he tried to repeat. The word swirled somewhere between Swedish, Sanscrit, Indo-European linguistic nests and paused in the most charming pronunciation of “ruchenitsa” I had ever heard. It had a 7/8 rhythm with a triple meter in the end.

Later, long after the Folklore Festival, I ran across a faded by the sun poster of “Nine Songs from the Spring”. There, beside the long bleached list of participants in the joyful program, you could still read “... and welcome to... and lutenitsa!”

* Lutenitsa is a spicy vegetable relish in Bulgaria
 ** Ruchenitsa is a traditional Bulgarian folk music in 7/8 beat

About Jazz... or the freak idea of the Plateau

A stage on an open lawn, the sky – blazed in purple, the audience – silent in the lodges of haystack bales, crickets and buzzing of a summer village evening... Trumpet, saxophone, banjo “spring” from the bow of Garvanitza Cave. Ragtime, swing, bossa nova,... ALL THAT JAZZ... merge with the hawk's cry. The music seems to have always been there – penetrating the karst, running down the stream, popping the grass... Jazz is the freedom to improvise. Why writing about it... Jazz is living. Just like freedom...

What will it be if the village is inhabited only by... scarecrows?

The third edition of the jazz event is accompanied by the first “Scarecrow Fest”. There are dozens of scarecrows made by the students from the story above. Laid on the fence above Garvanitza Cave, their silent message is in defense of the Bulgarian village: efforts, creative ideas and much love are needed, so that our villages are not inhabited only by scarecrows. This,

however, is another of the many crazy ideas that are born in the heads of the people of the Association and their friends. And attract more people – followers, guests, tourists, young and old. For the villages – to live on.

Remember the future

All these stories, fantasies, projects, events, forums and even conferences lead to the rebirth of the Devetaki plateau. If we recall the 2007 year with the people's dreams of the future and we put them on the map of the Plateau today we will see that “tourists enter with boats in the caves”, “Folklore Fest” is already here, we walk on “eco paths”, we have “training and courses in various disciplines”, and “rural tourism” we develop in several welcoming guest houses, and even... “We have our organization”.

If the energy, the fascination and the disappointments, the falls and the uprisings, the enthusiasm and the courage to change can be expressed in figures and graphics, they would still miss something that has been invested by the team and the board of Devetaki Plateau – **Iva Taralezhkova, Velislava Chilingirova, Valentin Vassilev, Krasimir Dzonev, Nikolay Todorov, Sonia Horozova, Rumen Ralchev, Ivanichka Stancheva, Natashka Ralcheva, Radinka Toteva**, the hundreds of members and associates from the **Municipalities Letnitsa, Lovech, Sevlievo, their partner – organizations, entrepreneurs, experts, professionals and students, locals, friends.**

A little or much is a period of ten years to make a change in a part of Bulgaria where some ten villages live on a plateau? To some extent, the change could be presented as follows.

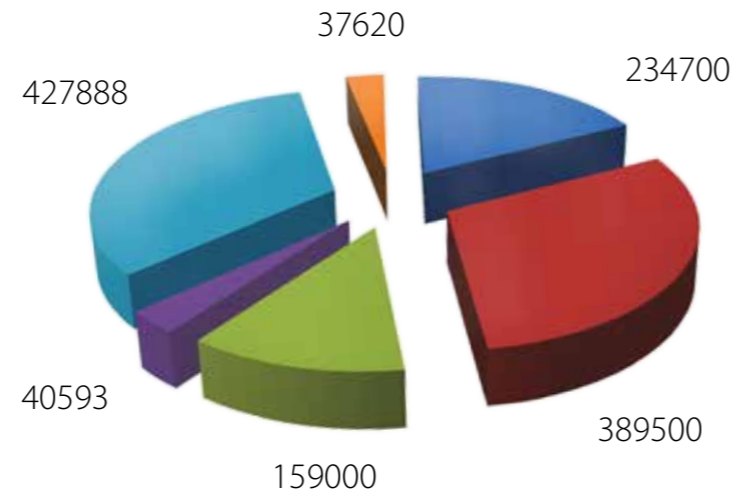
Otherwise, to make the long story short – Devetaki plateau looks exactly the same. Wild peony blossoms softly. Caves save the time. The lark passes over the wheat fields. The waterfalls sing their legends...

Only the people of the nine villages have become somewhat more talkative, more smiling, more humane. And maybe they do not care whether they have or not Devetaki Plateau News Television or Interplanetary Airport. These stories have changed them a little. Such stories change us as well...

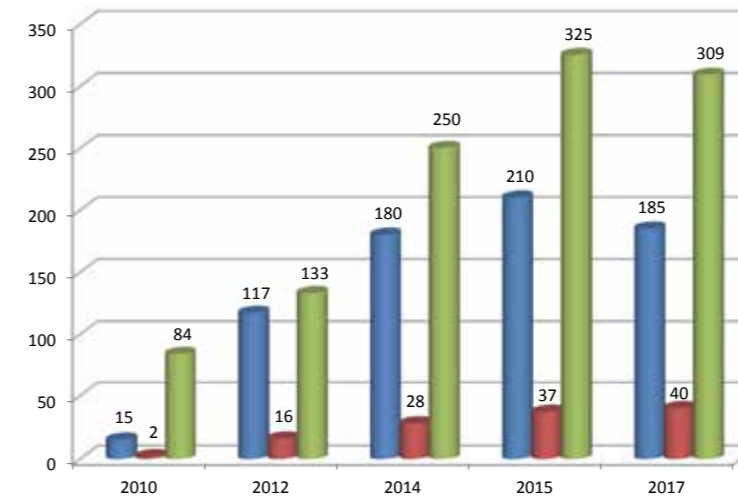
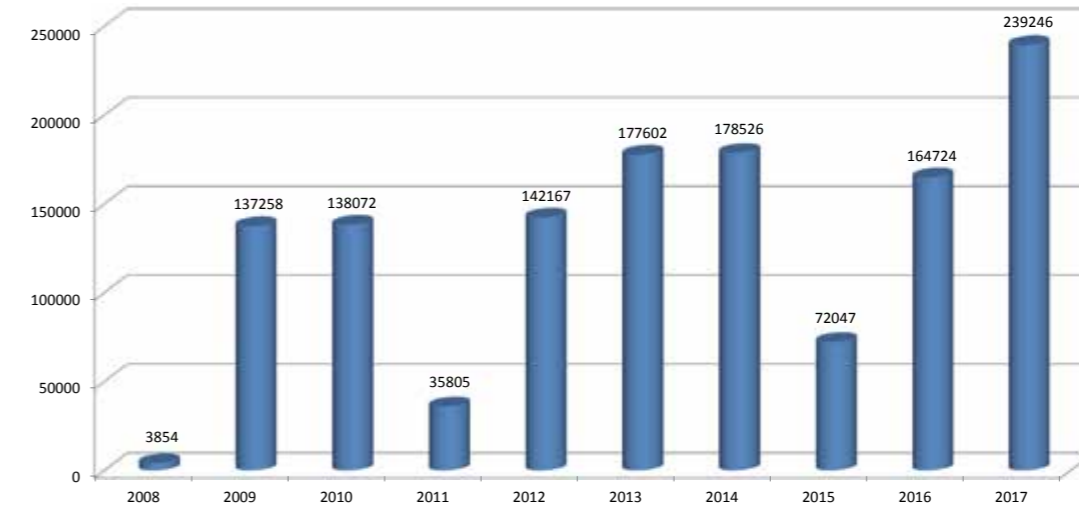
Приходи по източници
Revenue by sources, BGN

Източник / SOURCE

- Норвежка програма
Norway Grants
- Фондация Америка за България
America for Bulgaria Foundation
- Българо-швейцарска програма за сътрудничество
Bulgarian-Swiss cooperation program
- Общините Летница, Ловеч и Севлиево
Municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo
- Други източници от ЕС
Other EU sources
- Други източници от БГ и членски внос
Other sources from BG and membership fees

Приходи по години в лева
Revenue by Year, BGN

- БРОЙ ТУРИСТИ, хиляди души
NUMBER OF TOURISTS, thousands of people
- МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ
ACCOMMODATION PLACES
- ПРИХОДИ ОТ ТУРИЗЪМ, хил. лв.
REVENUE FROM TOURISM, BGN '000

Брой чужденци, посетили Деветашкото плато по различни проекти от 2009 до 2017

Number of foreigners who visited Devetaki Plateau on various projects from 2009 to 2017

	ДЪРЖАВА Country	БРОЙ number	ДЕЙНОСТ / ПРОЕКТ Activity/ Project	БРОЙ number	
1	Великобритания (Англия и Шотландия) Great Britain (England, Scotland)	195	1	Практика студенти по занаяти Practice students in crafts	48
2	Германия Germany	7	2	Практика студенти по археология Practice students in archeology	28
3	Норвегия Norway	5	3	обмен Архитекти (възрастни) проект BAP Exchange architects (adults) BAP project	8
4	Кипър Cyprus	8	4	обмен Биоразнообразие и природозащита exchange Biodiversity and nature conservation	27
5	Ирландия Ireland	5	5	обмен Развитие на селски райони exchange Rural development	11
6	Исландия Iceland	5	6	обмен културно-историческо наследство exchange cultural and historical heritage	81
7	Румъния Romania	4	7	обмен Археолози (преподаватели) exchange Archeologists (lecturers)	2
8	Словакия Slovakia	3	8	обмен Горски колеж Кипър exchange Cyprus Forestry College	2
9	Швейцария Switzerland	11	9	ФАЛЕСАФ FALESAF	15
10	Аржентина Argentina	2	10	Зелено село Green village	10
11	Гърция Greece	1	11	Норвежки партньори – обучение Norwegian partners – training	5
12	Унгария Hungary	1	12	Гостуващ хор Visiting choir	22
13	Босна и Херцеговина Bosnia and Herzegovina	1	13	Други Others	11
14	Франция France	22			
	ОБЩО total	270	ОБЩО total	270	

Брой българи, участвали в обученията в България и в други страни от 2008 до 2017

Number of Bulgarian people trained in Bulgaria and in other countries from 2008 to 2017

	ОБУЧЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ Trainings in Bulgaria	БРОЙ number
1	Дейности на открито с норвежки партньори Outdoor activities with Norwegian partners	30
2	Живи общности за жизнено села – 2 обучения Vital communities for friendly villages – 2 trainings	35
3	Работа с интернет Working with the Internet	45
4	Езиково обучение Language education	10
5	Туризм, къщи за гости Tourism, guest houses	15
6	Деветашко плато споделя рецепти... Devetaki plateau shares recipes...	60
7	Конференции на бъдещето в Деветашкото Плато – 2 Future Search conferences in Devetaki Plateau – 2	200
8	Конференции на бъдещето в 3 нови района Future Search conferences in 3 new regions	240
	ОБЩО total	635

	ПРОЕКТ Project	БРОЙ number	ДЪРЖАВА Country
1	ФАЛЕСАФ 2011-2013 FALESAF 2011-2013	21	Великобритания, Исландия, Ирландия, Германия Great Britain, Iceland, Ireland, Germany
2	Младежки обмен 2010 Youth Exchange 2010	10	Великобритания Great Britain
3	От картина до пиксели From picture to pixels	5	Великобритания Great Britain
4	Зелено село 2011-2013 Green Village 2011-2013	22	Великобритания, Кипър, Румъния, Словакия, Италия Great Britain, Cyprus, Romania, Slovakia, Italy
5	Органично земеделие 2011 Organic Farming 2011	12	Италия Italy
6	Партньорство за успешно селско развитие 2013 - 2015 Partnership for Successful Rural Development 2013 - 2015	10	Швейцария Switzerland
7	Пожарникари доброволци 2017-2018 Volunteer firefighters 2017-2018	4	Германия, Хърватска Germany, Croatia
8	Конференция Наследство 2017 Conference Heritage 2017	1	Шотландия Scotland
	ОБЩО total	85	

PROJECT: A WINDOW TO THE WORLD

Financed by: Norway Grants

Objectives: Create information and service centers in the nine villages on Devetaki Plateau and develop sustainable tourism in the region

Main activities and results: Tourist and information centers have been set up in the villages of Agatovo, Brestovo, Gorsko Slivovo, Devetaki, Kramolin, Krushuna, Kakrina, Karpachevo and Tepava; modern tourist infrastructure has been built; Models and products for outdoor recreation and tourism from Norway introduced; 9 small projects have been developed – construction of bicycle and eco-routes, recreation areas, sports and children's facilities, bird watching sites and other tourist attractions; The "Tent and Bicycle on the Devetaki Plateau" program is developed – summer school in the nature for 15 pupils, providing opportunity to get acquainted with the biodiversity and the natural resources of the Plateau, to observe different bird species, to embark on a lot of games and entertainment outdoor.

Partners: Association of Inter-municipal Unions for Outdoor Recreation, Norway; the municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo

Budget: EUR 121,000 from the Program + € 15,000 contribution by the Association, the villages and the municipalities of Lovech, Letnitsa and Sevlievo

Period of realisation: 22 months /April 2009 – January 2011/

ПРОЕКТ: ПРОЗОРЕЦ КЪМ СВЕТА

Финансиран от: Norway Grants – Норвежка програма за сътрудничество

Цели: Създаване на центрове за информация и услуги в деветте села от Деветашкото плато и развитие на устойчив туризъм в региона

Основни дейности и постигнати резултати: Създадени са туристически и информационни центрове в селата Агато̀во, Брестово, Горско Сливово, Деветак̀и, Крамо̀лин, Кру̀шуна, Къ̀крина, Кърпа̀чево и Тепа̀ва; Изградена е модерна туристическа инфраструктура; Представени са модели и продукти за отдих и туризъм от Норвегия; Разработени са 9 малки проекта - изграждане на вело и еко-маршрути, места за отдих, спортни и детски съоръжения, места за наблюдение и снимане на птици и други туристически атракции; Разработена е програма „С палатка и велосипед из Деветашкото плато“ – проведено първото едноседмично училище сред природата за 15 младежи, имащи възможност да се запознаят с биоразнообразието и природните ресурси на Платото, да наблюдават различни видове птици, да се впуснат в множество игри и забавления на открито.

Партньори: Сдружение на междуобщинските съюзи за отдих на открито, Норвегия; Общините Летница, Ловеч и Севлиево

Бюджет: 121 000 евро от Програмата + 15 000 евро съфинансиране от Сдружението, Кметствата и Общините Ловеч, Летница и Севлиево

Период на реализация: 22 месеца /април 2009 – януари 2011 г./

ПРОЕКТ: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ НА КОЛЕЛА

Финансиран от: Институт Отворено общество, София

Цел: Чрез реализирането на пилотен проект в селата в Деветашкото плато да се изработи модел за осигуряване на равен достъп до здравни услуги за възрастни хора в отдалечени населени места в България.

Основни дейности и постигнати резултати: Изработена е информационна брошура за четирите най-разпространени заболявания при хората в напреднала възраст; Организиран са здравни беседи в десетте села; Проведени прегледи във всяко село за диагностициране на заболявания, превантивни мерки, насочване към други специалисти или здравни заведения; Събрана е точна и актуална информация за заболяванията.

Партньори: Регионален съюз на болниците „Стара планина“

Период: август – декември 2010 г.

Бюджет: 5 400 лева

PROJECT: MOBILE HEALTHCARE

Financed by: Open Society Institute, Sofia

Objectives: Develop a model for ensuring equal access to health services for elderly people in remote settlements in Bulgaria and test it in the villages of Devetaki plateau

Main activities and results: A brochure issued on the four most common diseases in elderly people; Health talks organized with about 500 people in the villages; 420 medical exams conducted in each village to diagnose diseases, preventative measures, redirection to other specialists or health institutions; Accurate and up-to-date information on diseases collected.

Partners: "Stara Planina" Regional Association of Hospitals

Period of realisation: August – December 2010

Budget: BGN 5 400

PROJECT: YOUTH ACTIONS FOR RURAL FUTURE (YARF)

The project is an initiative of Grampus Heritage and Training, UK, and Devetaki Plateau Association is one of the five partner organizations

Objectives: Youth cultural exchanges and discussions on topics related to the future of villages and involving young people in sustainable rural development activities in the UK, Bulgaria, Slovakia, Cyprus, Romania and Estonia

Main activities and results: The project promotes the exchange of 48 young people from 6 countries – Great Britain, Bulgaria (8 young people from Devetaki Plateau region), Cyprus, Estonia, Romania and Slovakia.

The young people meet in the village of Ashgil in northern England, where they work together with local youths and adults for 16 days to discuss the positive and negative aspects of village life; There is a debate, workshops, sustainable “green” products, including costumes for the fashion show held there. All together they communicate their message through the “Agenda for Change”, which is later presented to local communities in partner countries.

Partners: Grampus Heritage and Training, UK, Devetaki Plateau – Bulgaria, Satul Verde – Romania, Limassol – Cyprus, Saaremaa Island – Estonia, Ipel Union – Slovakia.

Period of realisation: 2010

ПРОЕКТ: МЛАДЕЖИ ЗА БЪДЕЩЕТО НА СЕЛАТА (YARF)

Проектът е на организация Grampus Heritage and Training, Великобритания, а Сдружение “Деветашко плато” е една от петте партньорски организации в него.

Цели: Младежки културен обмен и дискусии по теми, свързани с бъдещето на селата и въвличане на младежите в дейности за устойчиво развитие на селските региони във Великобритания, България, Словакия, Кипър, Румъния и Естония.

Основни дейности и постигнати резултати: Проектът спомага за обмен на 48 младежи от 6 държави – Великобритания, България (8 младежи от района на Деветашкото плато), Кипър, Естония, Румъния и Словакия.

Младите хора се срещат в селцето Ашгил в Северна Англия, където заедно с местни младежи и възрастни работят съвместно в продължение на 16 дни, обсъждат положителните и отрицателните страни на живота на село; Организира се дебат, работни ателиета, създават се устойчиви „зелени“ продукти, включително костюми за модното шоу, проведено там. Всички заедно предават своето послание чрез разработения „Дневен ред за промяна“, който по-късно е представен и пред местните общности в страните партньори.

Партньори: Грампус – Великобритания, Деветашко плато – България, Сатул Верде – Румъния, Лимасол – Кипър, остров Саарема – Естония, Ипел Юнион – Словакия.

Период на реализация: 2010 г.

ПРОЕКТ: ПРАКТИКА ПО АГРО-ТУРИЗЪМ И ОРГАНИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Финансиран от: Програма „Леонардо да Винчи“

Цели: Повишаване уменията на представители на местната общност в областите органично селско стопанство и аграрен туризъм

Основни дейности и постигнати резултати: Десет представители на местната общност участват в практическо обучение за съхраняване на традиционни технологии за отглеждане на органични продукти и превръщането на стара ферма в туристическа атракция. Практиката е проведена в Биологична ферма Патриче, Сполето, регион Умбрия, Италия – впечатляваща с многообразието от дейности, които развива, използвайки максимално природните, стопанските и туристическите дадености на региона; Представят се иновативни практики за използване на традиционни технологии за производство и маркетинг на органични храни; Повишават се уменията на местната общност за създаване и управление на къщи за агротуризм; Повишава се информираността относно добри практики в използване на Европейски средства за устойчиво развитие на селските райони.

Партньори: Фатория Биоложика – Сполето – Италия.

Бюджет: 28 000 лева

Период на реализация: октомври 2010 – септември 2011 г.

PROJECT: PLACEMENT IN ORGANIC AGRICULTURE AND AGRI-TOURISM

Financed by: LLP Leonardo da Vinci Programme

Objectives: Enhancing the skills of representatives of the local community in the fields of organic agriculture and agrarian tourism

Main activities and results: Ten representatives of the local community have been involved in an English language course and a practical training for preserving traditional technologies for organic farming and turning an old farm into a tourist attraction. The practice was conducted at the Patrice Biological Farm, Spoleto, Umbria Region, Italy – impressive with the variety of activities it offers, making the most out of the region’s natural, economic and tourist assets; innovative practices were introduced for using traditional technologies for the production and marketing of organic food; the skills of the local community to create and manage agrotourism houses increased; awareness has been raised of good practice in sustainable rural development.

Partners: Fattoria Biologica Patrice in Spoleto, Italy

Budget: BGN 28 000

Period of realisation: October 2010 – September 2011

PROJECT: GREEN VILLAGE – A MODEL FOR A SUSTAINABLE RURAL FUTURE

Financed by: LLP Leonardo da Vinci Programme

Objectives: Utilize the potential of rural areas and exchange ideas from different countries to create a model for preserving traditional, historical and natural resources and sustainable rural development

Main activities and results: Representatives of 9 European countries meet to share common issues in the development of their rural areas; Partners share different opportunities for sustainable rural development by upgrading traditional crafts, providing alternative energy sources to villages, empowering local communities and developing new niche markets for local, natural and sustainable products; Tourist offers and attractions are developed on the basis of the culture and traditions of the village, including delicious rural food and the use of various sustainable natural materials and antique technologies.

In order to find valuable and sustainable skills and to unite them in seven training modules, the Green Village Project team conducts several workshops and trainings in different countries. The people from Devetaki Plateau participate in training sessions and seminars; they themselves are real lecturers in some of the modules.

Lead Partner: Grampus – United Kingdom;

Participating countries: Devetaki Plateau – Bulgaria, Satul Verde – Romania, Kato Dris – Cyprus, Ipeel Union – Slovakia, Dübner Haide Park – Germany, Ivalsa – Italy, Brigit's Garden – Ireland, NAVE – West Fjords Natural History Institute

Period of realisation: January 2011 – June 2013

ПРОЕКТ: ЗЕЛЕНО СЕЛО – МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО БЪДЕЩЕ НА СЕЛАТА

Финансиран от: Програма Леонардо да Винчи на ЕС

Цели: Използване на потенциала на селските райони и обмен на идеи от различни страни за създаване на модел за опазване на традиционните, исторически и природни ресурси и устойчиво развитие на селата

Основни дейности и постигнати резултати: Представители на 9 европейски страни се събират, за да споделят общи проблеми в развитието на техните селски райони; Партньорите търсят и споделят различни възможности за устойчиво развитие на селските райони, чрез осъвременяване на традиционните занаяти, осигуряване на алтернативни източници на енергия на село, овластяване на местните общности и разработване на нови пазарни ниши за местни, натурални и устойчиви продукти; Разработват се туристически оферти на база културата и традициите на селото, включително вкусната селска храна и използване на различни устойчиви природни материали и старинни технологии.

За да се открият ценните и устойчиви умения и те да се обединят в седем обучителни модула, екипът на проекта Green Village провежда няколко работни срещи и обучения в различните страни. Хората от Деветашкото плато са участници в обучителни срещи и семинари като самите те са реални преподаватели в някои от модулите.

Водещ партньор: Грампус – Великобритания

Участващи страни: Деветашко плато – България, Сатул Верде – Румъния, Като Дрис – Кипър, Ипел Юнион – Словакия, Парк Дюбнер Хайде – Германия, Ивалса – Италия, Бриджит Гардън – Ирландия, Природонаучен институт на Западните фиорди – Исландия.

Период на реализация: януари 2011 – юни 2013 г.

ПРОЕКТ: НАСЪРЧАВАНЕ УМЕНИЯТА НА ВЪЗРАСТНИ ОБУЧАЕМИ ЧРЕЗ РАЗКАЗВАЧЕСТВО И ФОЛКЛОР – FALESAP

Проект на организация Грампус, в който Сдружение „Деветашко плато“ е една от петте партньорски организации.

Финансиран от: Програма Грюндвиг на ЕС

Цели: Осигуряване достъпа до обучение за възрастни граждани; Промотиране на активно стареене – повишаване увереността на участниците за учене през целия живот и включване в други културни дейности в общността; Подкрепа за межкултурен диалог между млади и възрастни граждани; Повишаване познанията на участниците за културата и традициите в собствената им страна и опазване на традиции и фолклор

Основни дейности и постигнати резултати: Повишена е мобилността на възрастни обучаеми – в обмените участват повече от 80 души от различните страни. Натрупани са нови умения и опит, открити са възможности за нови контакти чрез създадените партньорства, подобро е социалното включване за всички участници; Създаден е обучителен материал, включващ техники, примери, методи, приказки, други изкуства, интерпретационни техники, база данни и контакти – в подкрепа на обучението и други полезни материали за продължаване на партньорствата в бъдеще. Създадена е Интернет-страница и филм на DVD от всички обучения, семинари и срещи.

Партньори: Сдружение „Деветашко плато“ – Летница, България; Grampus Heritage and Training Ltd – Къмбрия, Англия; NAVE – Природонаучен институт на Западните фиорди – Исландия; Парк Brigit's Garden – Ирландия; Обучителен център Wisamar GmbH – Лайпциг, Германия

Период на реализация: 2 години /1 януари 2012 – 31 декември 2013 г./

PROJECT: FOSTERING ADULT LEARNER EMPOWERMENT THROUGH STORYTELLING AND FOLKLORE – FALESAP – AN INITIATIVE OF GRAMPUS HERITAGE AND TRAINING, UK

Financed by: EU Grundtvig Program

Objectives: Provide access to training for senior citizens; Promote active aging – Enhance participants' confidence in lifelong learning and engage in other cultural activities in the community; Support intercultural dialogue between young and elderly citizens; Increase participants' knowledge of culture and traditions in their own country and preservation of traditions and folklore

Main activities and results: Increased mobility of adult learners – more than 80 people from different countries participate in the exchanges. New skills and experience have been accumulated, opportunities for new contacts have been opened through established partnerships, improved social inclusion for all participants; A training material, including techniques, examples, methods, fairy tales, arts, interpretation techniques, database, and contacts – has been developed to support training and other useful materials for continuing partnerships in the future. An Internet site and a DVD movie are created from all trainings, seminars and meetings.

Partners: Grampus Heritage and Training, UK; Devetaki Plateau Association; NAVE – West Fjords Natural History Institute, Iceland; Brigit's Garden, Ireland; Wisamar Bildungsgesellschaft gemeinnützige GmbH, Germany

Period of realisation: 2 years / 1 January 2012 – 31 December 2013 /

PROJECT: VITAL COMMUNITIES FOR FRIENDLY VILLAGES

Financed by: America for Bulgaria Foundation

Objectives: Enliven the local communities in the villages in the Devetaki Plateau and bring them together with the authorities of the municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo for making their villages friendly, vital and attractive.

Main activities and results: Established and trained Village Development Teams to discuss, identify, and develop projects of community significance, fundraise, advocate, and implement them. Ten village forum-discussions organized with the participation of the local government – city council members, municipality mayors and experts to make out the development priorities of each village community and select a village project idea. Every village team developed the forum ideas into a small project for application in a Lively Village project competition. The small projects are successfully implemented by the end of 2013. Based on the forum ideas two regional projects are developed:

A photographic Plein Air on the Devetaki Plateau is held – as a result of which a photo exhibition is created and successfully presented in Rousse, Veliko Tarnovo, Varna, Gabrovo, Plovdiv, Troyan and Sofia.

A journalist tour in April presents the project results to the public.

In addition, in May 2014 a national competition in Orienteering started with the aim of promoting the merits of the Devetaki Plateau for sports and various outdoor activities. New maps, promotion materials and web-site have been developed.

Partners: Municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo, the Village Mayoralties and Cultural Centers (Chitalishte)

Budget: BGN 166 000

Period of realisation: September 2012 – April 2014

ПРОЕКТ: ЖИВИ ОБЩНОСТИ – ЖИЗНЕНИ СЕЛА

Финансиран от: Фондация „Америка за България“

Цели: Активиране на общностите в десетте села на Деветашко плато и те, заедно с местните власти в общините Летница, Ловеч и Севлиево да търсят пътища в превръщане на селата в по-жизнени и по-привлекателни.

Основни дейности и постигнати резултати: Създават се и се обучават 10 местни екипа за развитие, които да идентифицират и обсъдят общностни проблеми и да подготвят малки проекти за решаването им, наред с набиране на средства за изпълнение на проектите; Провеждат се 10 форум-дискусии в селата с участието на представители на Общинските администрации и Общинските съвети (кметове, съветници, експерти) за обсъждане на приоритети за развитие и подбор на идеи за проекти; Всяко село превръща идеята в малък проект, който представя на конкурса „Живо село“; Девет от малките проекти успешно се реализират до края на 2013 г.; Във основа на идеите от местните форуми се разработват и два регионални проекта:

Фотографски пленер ФотоОко на Деветашкото плато – в резултат от него е създадена изложбата от снимки, която в следващите години гостува в Русе, Велико Търново, Варна, Габрово, Пловдив, Троян и София. Журналистическият тур през април 2014 представя резултатите от проекта в медиите.

През май 2014 се провежда национално състезание по ориентиране за купата „Деветашко плато“, с което се представят възможностите за спорт и активен отдих в района. Изработват се карти на района, рекламни материали и веб-страница.

Партньори: общините Летница, Ловеч и Севлиево, кметствата и читалищата в селата

Бюджет: 166 000 лева

Период на реализация: септември 2012 – април 2014 г.

ПРОЕКТ: МОСТ КЪМ ИНОВАТИВНО РАЗВИТИЕ НА СЕЛАТА /BBIRD PROJECT/

Финансиран от: Българо – Швейцарска програма за сътрудничество

Цели: Проучване на работещи модели в Швейцария за намаляване на икономическото и социално неравенство между селата и общинските центрове и оползотворяване на туристическия, културен и стопански потенциал на района в процеса на стратегическо планиране

Основни дейности и постигнати резултати: Чрез проекта се осъществява трансфер на ноу-хау и новаторски знания и опит в сферата на стратегическото планиране за развитие на селските райони, с участието на общността. Създава се институционално партньорство между сдружение „Деветашко плато“ и АГРИДЕЯ, швейцарска консултантска организация, специализирана в работата за развитие на селските райони; Партньорите представят иновативни методи на организационно развитие и подпомагат повишаването на капацитета на УС на Сдружението; Група от 10 представители на „Деветашко плато“ посещава Швейцария, където са представени добри практики в подобни райони и на тази основа се организира стурктурирана дискусия за бъдещето на платото с участие на местните администрации и представители на селата; Български експерти правят оценка на природните и икономическите ресурси, културно-историческото наследство и възможностите за развитие на платото; В процеса на стратегическо планиране са въвлечени представители на различни заинтересовани страни и с помощта на екипа на партньорите от АГРИДЕЯ е изработена Стратегия за устойчиво развитие; Като пилотен проект е проведено първото издание на „Джаз под звездите на Деветашкото плато“.

Партньори: АГРИДЕЯ, швейцарска консултантска организация

Бюджет: 111 149 швейцарски франка

Период на реализация: октомври 2013 – април 2015 г.

PROJECT: BUILDING BRIDGES FOR INNOVATIVE RURAL DEVELOPMENT /BBIRD PROJECT/

Financed by: Bulgarian – Swiss Cooperation Program

Objectives: Study working models in Switzerland to reduce economic and social disparities between villages and municipal centers and utilize the tourist, cultural and economic potential of the region in the strategic planning process

Main activities and results: The project provides transfer of know-how and innovative experience and knowledge in the area of participatory strategic planning for rural development through establishing institutional partnership between Devetaki Plateau Association, Bulgaria and AGRIDEA, a Swiss organization experienced in rural development; a group of 10 local experts participate in a study tour to Switzerland, where good practices are presented in similar areas; and a structured discussion on the future of the Plateau with the participation of local administrations and village representatives is organized; Bulgarian experts assess the natural and economic resources, the cultural and historical heritage and the opportunities for development of the Plateau; Strategic planning involves representatives of different stakeholders, and a Sustainable Development Strategy has been developed with the support of the partners of AGRIDEA; one of the pilot projects from the Strategy is the first edition of „Jazz under the stars“ of Devetaki Plateau.

Partners: AGRIDEA, a Swiss consultancy organization

Budget: CHF 111 149

Period of realisation: October 2013 – April 2015

PROJECT: VITAL COMMUNITIES FOR FRIENDLY VILLAGES – DEVETAKI PLATEAU SHARES RECIPES FOR SUCCESSFUL RURAL DEVELOPMENT

Financed by: America for Bulgaria Foundation

Objectives: Preserve the energy and pace of development and popularization of Devetaki Plateau and attract even more local people, volunteers and students to enrich the region for sustainable rural development; Share the experience of Devetaki Plateau and apply the model to other regions of Bulgaria – to revitalize local communities in new areas; to unite their efforts together with the municipalities to make their villages friendly, vibrant and attractive

Main activities and results: Three rural areas have been selected after showing interest – with similar characteristics and potential; Local Development Teams have been trained to identify and develop projects important to the people of the villages and to seek support for their realization; three Future Search Conferences were held in the regions with the participation of local residents and representatives of municipalities, municipal council and experts; priorities for development were defined and Project ideas implemented within the Project; Assistance has been provided to local teams in the villages in the Devetaki plateau and the 3 new regions to develop project ideas; Support for local teams in the implementation of the pilot projects.

Partners: The Municipalities of Letnitsa, Lovech and Sevlievo, Association AEDBV, Association “Zelenigrad”, Association “Valley of Perperek” and Municipalities of Blagoevgrad, Veliki Preslav and Kardzhali

Budget: BGN 450 000

Period of realisation: September 2016 – August 2019

ПРОЕКТ: „ЖИВИ ОБЩНОСТИ ЗА ЖИЗНЕНИ СЕЛА – ДЕВЕТАШКОТО ПЛАТО СПОДЕЛЯ РЕЦЕПТИ ЗА МОДЕРНО СЕЛСКО РАЗВИТИЕ“

Финансиран от: Фондация „Америка за България“

Цели: Запазване на енергията и темповете на развитие и популяризиране на Деветашкото плато, привличайки още повече местни хора, доброволци и студенти за облагородяване и устойчиво развитие на селата; Споделяне на опита на Деветашкото плато и прилагане на модела в други райони на България – за оживяване на местните общности в новите райони; за обединяване на усилията им заедно с общините да направят селата си приветливи, жизнени и привлекателни

Основни дейности и постигнати резултати: Подбор на три селски района в страната – със сходни характеристики и потенциал;

Създаване и обучение на Местни екипи за развитие, които да идентифицират и разработят важни за хората от селата проекти и да търсят подкрепа за тяхната реализация; Организиране на дискусии (Конференции на бъдещето) в селата с участието на местните жители и представители на общините, общински съвет и експерти; Набелязани приоритетите за развитие и подбор на проектни идеи, реализирани в рамките на проекта; Подпомагане на местните екипи в разработване на проектните идеи за финансиране от създадения проектния фонд; Подкрепа за местните екипи в реализацията на пилотните проекти.

Партньори: общините Летница, Ловеч и Севлиево, сдружение АЕРБС, сдружение „Зелениград“, сдружение „Долината на Перперек“ и общините Благоевград, Велики Преслав и Кърджали

Бюджет: 450 000 лева

Период на реализация: септември 2016 – август 2019 г.

ПРОЕКТ: ПОЖАРНИКАРИ ДОБРОВОЛЦИ ЗА ВСИЧКИ – FIREVALL

Финансиран от: Програма Еразъм +

Цели: Обмен на добри практики между доброволни противопожарни бригади в цяла Европа, с цел създаване на стратегии за набиране на персонал и тяхното финансиране

Основни дейности и постигнати резултати: Към момента са проведени две работни срещи; Издаден е бюлетин и се подготвя информация за добрите практики в страните партньори.

Партньори: 7 партньори от 6 държави (2 от Германия, България, Дания, Естония, Хърватия, Унгария). Водещата община Кабелскетал има 6 местни доброволни пожарни бригади на тяхна територия и се подпомага от вторият немски партньор ВИСАМАР. Датските и хърватските партньори представляват противопожарни бригади с доброволни пожарникари, а естонският партньор е само по себе си доброволна пожарна бригада. Унгарските и българските партньори са организации, подпомагащи регионалното развитие и работещи в сътрудничество с общините и техните доброволни пожарни формирания.

Бюджет: 12000 евро за 2 години

Период на реализация: септември 2017 – август 2019 г.

PROJECT: FIREVALL – FIREFIGHTING VOLUNTEERING FOR ALL

Financed by: Erasmus+ Program

Objectives: Exchange of good practices between voluntary fire brigades across Europe to create strategies for recruiting and funding

Main activities and results: Currently, two workshops have been held; A newsletter has been issued and information on good practice in partner countries is being prepared.

Partners: 7 partners from 6 countries (2 from Germany, Bulgaria, Denmark, Estonia, Croatia, Hungary). The leading Municipality of Kabelsketal has 6 local voluntary fire brigades on their territory and is assisted by the second German partner VISAMAR. Danish and Croatian partners are fire brigades with voluntary firefighters, and the Estonian partner is a voluntary fire brigade itself. The Hungarian and Bulgarian partners are organizations supporting regional development and working in cooperation with municipalities and their voluntary fire formations.

Budget: EUR 12 000

Period of realisation: September 2017 – August 2019

АГАТОВО

Знаете ли, че изящното еленче в логото на Сдружение „Деветашко плато“ е стилизирана форма на една прекрасна малка статуетка, намерена в нивите край село Агатово? Бронзовата фигурка е датирана от VII век пр.н.е. – една от най-старите находки от тракийската култура, впечатляваща с елегантната си форма и фината си изработка. Заедно с железен тракийски меч от V-IV век пр.н.е. с уникална форма и украса и сребърна торква, които са изложени в НАИМ, тези находки дават исторически доказателства за наличието на човешки живот и цивилизация по Деветашкото плато от древни времена.

За Агатово се знае още, че районът е карстов и изключително богат на неизследвани пещери сред нивите. Подходящ е за състезания по спортно ориентиране. Местността Белото камъне е просторна поляна край гората на 7 км северно от селото. Достига се по полски път през нивите – истинско предизвикателство за любителите на офроуд шофирането. Сдружение „Деветашко плато“ и ловната дружинка са изградили там навес за почивка и похапване с чешма с питейна вода и езерце с водни лилии. В околните гори има изградени ловни укрытия (чакала), от които могат да се наблюдават различни диви животни в естествената им среда и при водопой – лисици, диви свине, сърни и елени, различни видове птици. Горите и поляните са рай за познавачите на гъби и билки. Църквата в Агатово е построена през 1856 г. от неизвестен майстор, а камбаната и тежи 700 кг.

БРЕСТОВО

Едно от малките села в района, чието име произхожда от огромен бряст, давал сянка на местните и на пътуващи странници. Селцето се намира само на няколко километра от Къкрина, а от него лесно ще стигнете до Агатово или – до Тепава.

Край селото е най-високата точка на Деветашкото плато – връх Чуката – 556 м надморска височина. Гледката от нея е поразителна – тя дава усещане за простор, светлина, широта. Достига се по черен път, отклоняващ се вдясно от шосето Брестово – Деветаки, само на около километър извън селото. Изградено е панорамно място за отдих и за любители на фотографията.

ГОРСКО СЛИОВО

Началото на селището се губи в далечното минало. От епохата на римското и византийско владичество забележителен паметник е Сливовското кале. Легендите разказват, че това кале през средните

векове е използвано от българските царе и боляри, които са идвали тук във вековните девствени гори на лов. Според археолога Полихрони Сирку там е минавал път, който се е свързвал с известната римска крепост Никополис Ад Иструм.

Тук кротко съжителстват мюсюлмани и християни. През 1852 г. е построена църквата св. „Георги Победоносец“, а джамията датира още от 1586 г. Бачо Киро е един от основателите на читалището, заедно с Матей Преображенски /Миткалото/, създадено през 1872 г. Днес то се намира в модерна сграда и развива активна дейност. В селото е живяла и една от дъщерите на Бачо Киро – Димитра. Няколко нови къщи за гости предлагат подслон и гостоприемство за туристи и гости от цял свят. Дегустации на местна кухня, билков чай и различни видове мед в специално създадения Дегустационен кът „Чучура“ добавят към атракциите в селото.

ДЕВЕТАКИ

Името на село Деветаки, дало името и на цялото плато, не е променяно от основаването му. Смята се, че то произхожда от факта, че в околностите на сегашното село е имало 14 антични селища, девет от които са се обединили в едно. Най-значимо от тези древни поселища е Деветашката пещера. Това е една от най-големите пещери в България и най-голямото местообитание на прилепи на Балканите. В землището на селото, както и в Деветашката пещера има останки, свидетелстващи за обитаването му от траки и римляни. За пръв път село Деветаки се споменава в турския опис на Никополския санджак (окръг) през 1479 г. като тимар (феодално владение в турската империя) с 22 домакинства.

Понастоящем тук живеят около 80 жители, но новосъздадените къщи за гости вече очакват посетители, които да оживят селото и да се разходят в парка, заслушани в надпяващите се птици.

КРАМОЛИН

Археологическият обект „Градът“ се намира на 3,5 км югоизточно от селото. Там се открояват останки от крепостни зидове, сводове, 2 средновековни църкви. Естествената защита на местността е осигурена от 90 метрови отвесни скали, спускащи се към река Мъгър на север. В подножието на крепостта са разкрити три пещи за производство на строителна керамика. Предполага се, че тя е съществувала по времето на Второто Българско царство – XII-XIV век. Обектът се достига лесно по черен път, указан с табели. Има изградено място за пикник. Читалище „Напредък“ е на повече

АГАТОВО

Did you know that the delicate fawn in the Devetaki Plateau Association's logo is a stylized form of a lovely little statuette found in the fields around Agatovo village? The bronze figure is dated back to the 7th century BC – one of the oldest finds of the Thracian culture, impressive with its elegant shape and fine workmanship. Together with an iron Thracian sword from 5th-4th century BC with a unique shape and decoration, and a silver torque that is exhibited at the National Archaeological Museum in Sofia, these findings give historical evidence of the existence of human life and civilization on the Devetaki Plateau in ancient times.

Agatovo is also known as a karst region, extremely rich in unexplored caves. It is appropriate for sporting events. The Beloto Kamene area is a vast meadow near the forest, 7 km north of the village. One can reach the place on a soil road through the fields – a real challenge for lovers of off-road driving. Devetaki Plateau Association and the hunters' union have built there a shelter with a spring water fountain, a barbecue, and a pond with water lilies. In the surrounding forests there are hunting lodges, from which various wild animals can be observed in their natural environment and when drinking water – fox, wild boar, doe and deer, various species of birds. Forests and meadows are a paradise for mushroom and herb connoisseurs. The church in Agatovo was built in 1856 by an unknown master and its bell weighs 700 kilograms.

БРЕСТОВО

It is one of the small villages in the area, whose name originates from a huge elm tree, which offered shade to local people and traveling strangers. The village is just a few kilometers away from Kakrina, and you can easily reach Agatovo or Tepava. Near the village is the highest point of Devetaki Plateau – Chukata peak – 556 m above sea level. The view from it is striking – it gives a sense of spaciousness, light, breadth. It could be reached by a dirt road turning right from the Brestovo – Devetaki road, only about a kilometer away from the village. There is a panoramic place for recreation and for lovers of photography.

ГОРСКО СЛИОВО

The origin of the settlement is lost in the distant past. From the age of Roman and Byzantine rule comes a remarkable monument – the Slivovo Kale. The legends tell that this kale during the Middle Ages was used by the Bulgarian kings and boyars who came here to hunt in the centuries-old virgin forests. According to archaeologist Polichroni Sirku, there was a road that was connected with the famous Roman fortress Nicopolis Ad Istrum. Muslims and Christians coexist here. In 1852 the church of St. George the Victorious was built and the mosque dates back to 1586. In 1872 the Culture center (Chitalishte) was found, which is now located in a modern building and presents lots of activities. Several new guest houses offer shelter and hospitality for tourists and guests from all over the world. Tasting local cuisine, herbal tea and various types of honey in the specially designed tasting corner „Chuchura“ add to the attractions of the village.

ДЕВЕТАКИ

The name of the village has given the name of the whole plateau and has not changed since its founding. It is believed to have originated from the fact that around the current village there were 14 ancient settlements, nine of which were united in one. (In Bulgarian, „devet“ means „nine“.) The most important of these ancient settlements is the Devetaki Cave. It is one of the largest caves in Bulgaria and the largest habitat of bats in the Balkan region. In the lands of the village, as well as in the Devetashka cave, there are remnants of the Thracian and Roman inhabitants. The village of Devetaki was mentioned for the first time in a Turkish document from 1479 as a feudal estate with 22 households.

Around 80 inhabitants live here nowadays, but newly-created guest houses are already waiting for visitors to get to the village and go to the park, listening to the singing birds.

КРАМОЛИН

The archaeological site „Gradat“ (meaning – the Fortified town) is located 3.5 km southeast of the village. There are remnants of fortress walls, arches, and 2 medieval churches. The natural protection of the area is provided by 90 meters of vertical rocks descending to the Muger River to the north. At the foot of the fortress, three furnaces for the production of building ceramics were discovered. It is supposed that it existed during the Second Bulgarian Kingdom – 12th-14th century. The site is easily reached along a dirt road marked with signs. There is a picnic area.

The Cultural center (Chitalishte) is more than 130 years old and the clock tower in the center counts the time with a bell ring every 30 minutes. The Church of the Holy Ascension was built in 1898-1903 by a master from Tryavna.

The area provides opportunities for fishing, water sports and sunbathing. The fest of the village is on St. Spas Day, and in September there is a village holiday.

КРУШУНА

34 km from the town of Lovech, in the eastern direction, where the last slopes of the Stara Planina gradually turn into soft hills, in touch with the Devetaki plateau, in the folds between the marvelous Balkan Mountains and the golden Danube plain, the pretty village of Krushuna has huddled up – one of the three villages in the municipality of Letnitsa. With a rich history and culture, the village was named after the settling of the Slavs in these places, in the 6th-7th centuries, which comes from the name of the bird KROSHUN – a falcon type, a hawk. The village retains its name Kroshun until the 10th century, whereupon, it gradually transforms and reaches its final and present version KRUSHUNA.

The huge karst rock massif, the Maarata River, the amazing karst waterfall, the largest travertine cascade in the country, as well as the second largest and one of the most beautiful water caves with many underground lakes; the mineral spring with proven healing qualities, the Hesychastic cloister – all of these create very good prerequisites for the development of rural, ecological, cave, learning and hunting tourism.

от 130 години, а часовниковата кула в центъра отброява времето с камбанен звън на всеки 30 минути. Църквата „Свето Възнесение“ е построена през 1898-1903 г. от майстор Тотю от Трявна.

В района наоколо има места за риболов, възможности за водни спортове и плаж – язовир „Александър Стамболийски“ и язовир “Бритянов кат”. Сборът на селото е на Спасов ден, а през септември има празник на селото.

КРУШУНА

На 34 км. от гр. Ловеч, в източна посока, където последните склонове на Стара планина постепенно преминават в меки възвишения, в допир с Деветашкото плато, в гънките между дивния Балкан и златната Дунавска равнина, се е сгушило китното селце Крушуна - едно от трите села в община Летница. С богата история и култура, селището получава името си още от заселването на славяните по тези места, през VI-VII век, което идва от названието на птицата крошун – вид сокол. Селото запазва името си Коршун докъм X век, след което, следвайки езиковите закони за промяна на живите езици, постепенно се преобразува, за да стигне до окончателния си сегашен вариант КРУШУНА.

Огромният бигоров скален масив, реката Маарата, изумителният карстов водопад, най-голямата в страната травертинова каскада, както и втората по големина и една от най-красивите у нас водна пещера с множество подземни езера, минералният извор с доказани лечебни качества, исихастката обител – всичко това създава изключително добри предпоставки за развитие на селски, екологичен, пещерен, ученически и ловен туризъм.

КЪКРИНА

Село Къкрина се намира на 17 километра от Ловеч и е важно място за българската история. Там в тъмните години на турското робство са се провеждали заседания на местния революционен комитет и са намирали подслон видни революционери. За историческото наследство на това място свидетелства познатото на всеки българин Къкринско ханче, дало последен подслон на безсмъртния син на България Васил Левски. Днес Къкринското ханче е музей, който привлича туристи от всички възрасти, от България и много други страни.

Църквата „Успение Богородично“ е построена през 1930 г. и днес е паметник на културата с регионално значение. В непосредствена близост до църквата е уредено място за пикник край Селската

чешма. Кметството, Сдружение „Деветашко плато“ и община Ловеч работят по създаването на кино на открито за излъчването на филми и видеоматериали, свързани с живота и делото на Апостола.

Сборът на селото е на 15 август, Голяма Богородица.

КЪРПАЧЕВО

Кърпачево е малко, китно селце в община Летница, на 38 километра от Ловеч, между Деветашката пещера и Крушунските водопади. В него през 16 век се заселват турски скотовъди. От там идва и старото му име – Юруклери, което се запазва до 1923 г. След това селото е кръстено Надежда, а по-късно – на името на поета партизанин Христо Кърпачев, който е роден там.

За обитаването на селото от праисторически хора свидетелстват находките от Футьовата пещера – на 3 километра от селото, в която е намерен каменен чук от Неолита. Маркирана пътека води и до Стълбица – фуниевидна вертикална пещера, в която слънчевите лъчи си играят в причудливи фигури и събуждат въображението.

Гордост на селото е неговото читалище с фолклорна група за народни песни, библиотека и кинозала, в което със съдействието на сдружение “Деветашко плато” бе създаден Център за информация и услуги. В селото има няколко уютни къщи за гости, които предлагат нощувка, вкусна храна и интересни атракции.

ТЕПАВА

Името Тепава идва от тепавица – съоръжение за обработване на овча вълна, задвижвано от вода. Някога до чешмата, която се намира в центъра на селото, е имало бряст, увит с дива лоза, който от далече е изглеждал като купа. По това време селото е било на около един километър източно от сегашното, хората са използвали водата от тази чешма и постепенно са се преселили в близост до нея.

Легендата носи, че от тук минава пътят, по който са бягали турците и са криели златото си. Има доказани данни за изключително високата продължителност на живота на хората от селото в сравнение със средната за страната.

Селото, както и останалите села на Платото, е екологично чисто. Въздухът в Тепава е кристално чист и лековит според изследванията на специалисти. Разнообразие от билки и птици допълва усещането за девствена природа и главозамайваща лекота. Малко селце е Тепава, но ако се обадите в кметството, ще ви предложат разтоварваща разходка с магарешка каручка от селото до хълма Асмалъ, с дъх на билки и спомени за детството.

ЧАВДАРЦИ

Земните недра край село Чавдарци са съхранили останки от далечни исторически времена – още от първобитния човек, през периода на тракийското заселничество, та до римското владичество. Първобитните хора са живели в Лъженската пещера – днес я наричат Чавдарска пещера – в нея са намерени глинени фрагменти от съдове и останки на хора, отдавна живели на тази земя. Траките са оставили своите могили и характерните си погребални делвички с праха на мъртвите.

От римляните са останали части от известните им пътища, водещи към крепостта “Калето” в село Александрово и към пещерата, има останки от селището – в копия, стрели, гривни, брошки, саркофагът, който сега е в Археологическия музей в София. Следите на селището се губят със залеза на Византийската империя.

КАКРИНА

The village of Kakrina is 17 km away from Lovech. It is an important place for Bulgarian history. There, in the dark years of Turkish domination, meetings of the local Revolutionary Committee took place and sheltered prominent revolutionaries. The historical heritage of this place is evidenced by the Kakrinsko Hanche (Inn) which gave the last shelter to Bulgaria's immortal son Vasil Levski. Today Kakrinsko Hanche is a museum that attracts tourists of all ages, Bulgarians as well as foreigners.

The Assumption of Holy Mary Church was built in 1930 and today is a monument of culture of regional importance. A picnic area near the village fountain is located next to the church. The Mayoralty, Devetaki Plato Association and Lovech Municipality are working on the creation of outdoor cinema for the broadcasting of films and videos related to the life and work of the Apostle Vasil Levski.

The fest of the village is on August 15, the day of The Assumption of Holy Mary.

KARPACHEVO

Karpachevo is a small, picturesque village within the municipality of Letnitsa, 38 km away from Lovech, between the Devetashka cave and the Krushuna waterfalls. Turkish cattle breeders settled there in the 16th century. That is where its old name comes from – Yrukleri, which was kept until 1923. Then the village was named Nadezhda (Hope), and later – after the name of the poet – partisan Hristo Karpachev, who was born there.

For the inhabitation of the village from prehistoric people, evidence the findings from Futyova Cave – 3 kilometers from the village, where a stone hammer from Neolithic was found. A marked trail leads to Stalbitsa (Ladder) Cave – a funnel-shaped vertical cave in which the sun's rays play in bizarre figures and awaken the imagination.

Village is proud for its Cultural Centre with a folklore songs group, a library, and a cinema hall. In it, a Tourist and Information Centre was established supported by the Devetaki Plateau Association. There are several cozy guest houses in the village offering accommodation, delicious food and interesting attractions.

ТЕПАВА

The name Tepava comes from tepavitsa, meaning an old water-driven construction for processing woolen textiles. Once there was an elm-tree with a vine climbing on it at the water spring which is now in the center of the village. In the past the settlement lied about 1 km to the east from the modern village; the people used the water from the spring and step by step moved and settled around the water. The legend says that Turkish people on their leaving after the Liberation of Bulgaria had hidden their treasures along their way in the area.

Some researches show that people in the village live much longer than the average age in the country.

The village, as well as the other villages of the Plateau, is ecologically clean. Tepava's air is crystal clear and healing, according to research by specialists. A variety of herbs and birds complement the feeling of virgin nature and breathtaking lightness. A small village is Tepava, but if you call the Town Hall, they will offer you a landing walk with a donkey cart from the village to the hill of Asmala, with the breath of herbs and memories of childhood.

CHAVDARTSI

Subsurface of CHAVDARTSI has preserved remnants of distant historical times – from primitive man during the Thracian settlement to Roman domination. Aboriginal people lived in the Lazhenska cave – today it is called Chavdarska Cave – fragments of clay vessels, and remains of people who lived long ago on this land have been found there. Thracians have left their mounds, their characteristic burial pots with the ashes of the dead. Romans have left parts of their famous roads leading to Kaleto fortress in Aleksandrovo village and to the cave, remnants of the settlement – spears, arrows, bracelets, brooches, a sarcophagus, which is now in the Archaeological Museum in Sofia. Traces of settlement are lost with the decline of the Byzantine Empire.

ДЕВЕТАШКОТО ПЛАТО

ОТ ГЕОГРАФСКО ПОНЯТИЕ КЪМ
ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ

DEVETAKI PLATEAU

FROM A GEOGRAPHIC NAME TO
A TOURIST DESTINATION

Албумът с истории е посветен на 10 годишнината от създаването на сдружение „Деветашко плато“ и се издава с подкрепата на фондация „Америка за България“, в рамките на проект „Живи общности за жизнени села – Деветашкото плато споделя рецепти за модерно селско развитие“.

Съставител и автор на текста: Мая Кръстева
Редакционен екип: Ива Таралежкова, Велислава Чилингирова, Румен Ралчев
Дизайн и предпечатна подготовка: IVOFORM
Фотографии: Архив на Сдружение „Деветашко плато“

ISBN 978-954-91659-4-4

СДРУЖЕНИЕ „ДЕВЕТАШКО ПЛАТО“
Летница, бул. „България“ 19
www.devetakiplateau.org

The Album with Stories from Devetaki Plateau is dedicated to the 10th anniversary of the Devetaki Plateau Association and is supported by the America for Bulgaria Foundation within the project Vital Communities for Friendly Villages – Devetaki Plateau Shares Recipes for Successful Rural Development.

Author: Maya Krasteva

Editorial team:
Iva Taralezhkova, Velislava Chilingirova, Rumen Ralchev
Design and prepress: IVOFORM
Photographs: Archives of Devetaki Plateau Association

ISBN 978-954-91659-4-4

DEVETAKI PLATEAU ASSOCIATION
Bulgaria, Letnitsa, 19 Bulgaria Blvd.
www.devetakiplateau.org

